

stå sig – også i international sammenhæng.

Bogen er oprindelig en specialeafhandling, og det bærer den i lidt for høj grad præg af. Teksten kunne godt være strammet op med henblik på at undgå gentagelser. Illustrationsmaterialet er omfattende, men meget svingende både i kvalitet og relevans. Man kunne sagtens undvære de fleste af de gengivne titelblade for til gengæld at få *alle* de relevante tabeller og oversigter sat op i en skriftgrad, der ikke kræver brug af lup!

Per Willemoës Jørgensen

Johannes Elgvin: *Historikerne og Statsmanden. Christian D.F. Reventlow i moderne historieforskning*. (Solum Forlag, 1997). 108 s.

I den foreliggende pamflet er det Johannes Elgvins ærinde at genrejse Chr. D.F. Reventlows reputation som »den ædlest statsmand Danmark har fostret«. Dette er ifølge Elgvin nødvendigt, da overfladiske danske historikere med Jens Holmgaard, Thorkild Kjærgaard og Ole Feldbæk i spidsen siden 1954 grundløst og udokumenteret har klandret denne ædle statsmands ry ved at hævde, at Reventlows motiver ikke blot var humane etiske motiver, men også økonomiske i overensstemmelse med tidens nyeste nationaløkonomiske tænkning: den senmerkantilistiske teori, som Chr. D.F. Reventlow og broderen Johan Ludvig i deres pure ungdom stiftede bekendtskab med ved de tyske universiteter.

Ja, Ole Feldbæk har sammen med Thorkild Kjærgaard endda påstået, at landboreformerne faktisk kun kunne sættes i værk efter et pres fra neden, dvs. fra menige godsejere og bønder. Kun to nutidige historikere, Peter V. Christensen og Claus Bjørn, finder nåde for Johannes Elgvins skarpe analytiske sans.

Det er jo et vældigt spændende projekt kritisk at diskutere den historiografiske udvikling af vurderingen af Chr. D.F. Reventlow siden 1954 og at søge at reetablere den over 130 år gamle vedvarende positive bedømmelse af Chr. D.F. Reventlows betydning for det danske samfunds udvikling.

Ifølge forlagets omtale på bagsiden ser Johannes Elgvin i denne fremstilling de danske landboreformer og grev Chr. D.F. Reventlows indsats i en bred samfundsmæssig sammenhæng. Det fremgår endvidere, at Johannes Elgvin bl.a. i 1955 har udgivet Reventlows rejseskildring fra Norge i 1811 og i 1997 har udgivet Reventlows betænkning fra 1817 mod fri brændevinsbrænding i Danmark. Herudover har Johannes Elgvin fra 1962 til 1984 været medlem af Foreningen Nordens historiske fagnavn, hvor en væsentlig opgave har været været at fjerne politisk ukorrekte udsagn såsom nationalistiske udsagn fra historiske lærebøger.

Man kan altså stille store forventninger til fremstillingen, som desværre på langt nær indfries af denne kender af perioden.

Således er det videnskabelige apparat yderst utilfredsstillende. Litteraturlisten tager kun litteratur med, som »er brugt mere hyppig«. En gennemgang af noterne viser dog, at langt det meste af den litteratur, der her henvises til, er medtaget, og her optræder en række af mærkværdige udeladelser. I litteraturfortegnelsen optræder således Ole Feldbæks oppositionsindlæg mod Thorkild Kjærgaards disputats *Den danske Revolution 1500-1800* i *Historisk Tidsskrift* 1992, men selve disputatsen optræder ikke, og Thorkild Kjærgaards tese heri om landboreformerne fra oven, som i bedste fald ikke skadede, men fulgte op på en allerede i gang værende udvikling i landbosamfundet, tages slet ikke op. Heller ikke den livlige diskussion, som

fulgte bl.a. i *Fortid og Nutid* og her i *Historie*, optræder i Elgvins historiografiske oversigt.

Lad gå med at Dan Christensens disputats *Det moderne projekt* fra 1996 ikke er kommet med, men adskillige af de kritiserede historikere og andre har dog deltaget i debatten siden Thorkild Kjærgaards disputats. Heller ikke Th. Kjærgaards artikel om »gårdmandslinjen i dansk historieskrivning« fra 1979 eller det landbohistoriske tidsskrift *Bol og By* eller en række nyere monografier af f.eks. Birgit Løgstrup, Karin Kryger eller Ingrid Markussen lader til at være Johannes Elgvin bekendt.

Hvad selve noteapparatet angår, så fremgår det her med prisværdig åbenhed, at hovedparten af kildecitaterne er taget fra andre fremstillinger, og at der ikke er foretaget mange selvstændige studier i kilderne bortset fra de to udgivne betænkninger, eller for den sags skyld i den samtidige litteratur og debat.

Desværre er de to centrale afsnit om »Reventlows uddannelse – livssyn« og

»statsteoretisk tenkning i Danmark på 1700-tallet« heller ikke særligt originale, da de viderebringer oplysninger, som i det store og hele allerede kan findes i Louis Bobé's indledning til *Efterladte Papirer fra den reventlowske Familie-kreds i Tidsrummet 1770-1837*, hvoraf bd. 1 udkom i 1895, samt i Edvard Holm's *Kampen om Landboreformerne* fra 1888.

Derfor bliver læseren uden særlig teoretisk eller kildemæssig argumentation udsat for forfatterens dom ex cathedra over den »revisionistiske« danske historikerskole; og dette sker på grundlag af en yderst selektiv litteraturnemgang.

Johannes Elgvin ynder at spidde de udvalgte historikere med udvalgte citater fra Holberg, J. H. Wessel og Ibsen. Ved læsningen af denne pamflet var det dog en anden forfatter, der trængte sig på hos denne anmelder, nemlig H.C. Andersen og nærmere bestemt eventyret »Kejserens nye Klæder«.

Finn Stendal Pedersen

DET 19. ÅRHUNDREDE

Vilh. Holst: *Felttogene 1848, 1849 og 1850*. Med et forord af Ebbe Kløvedal Reich. (Strandberg, 1998). 240 s., 240 kr.

Mogens Weitemeyer (udg.): *Breve mellem front og hjem 1864*. (Museum Tusulanums Forlag, 1995). 128 s., 169 kr.

Knud Rasmussen: *General de Meza og Den Dansk-Tyske Krig 1864*. (Odense Universitetsforlag, 1997). 148 s., 175 kr.

John Christensen og Henrik Stevnborg: *1864. Fra helstat til nationalstat*. (Emil, 1998). 119 s.

De slesvigske krige kan åbenbart vedvarende fange den historiske interesse. Der udkommer til stadighed nye bøger om dem. Men det er så som så med det nye, når det kommer til indholdet. Strandbergs forlag har f.eks. i 150 års jubilæet for 1848 valgt at genudgive Vilh. Holsts forlængst forældede skildring af Treårskrigen fra 1852. Som Ebbe Kløvedal Reich bemærker i sit forord, har bogen i dag først og fremmest kulturhistorisk interesse som levn. Det generelt udmærkede forord understreger sammenhængen mellem det fremspirende danske demokrati og be-